

---

# واکائی مبانی حدیث شناسی

(تحلیلی رسالہ فی علوم الحدیث استاد ناصر سبحانی)

مؤلف: نسیم محمد غریب

مترجم: کیومرث یوسفی

---

غریب، تحسین محمد، ۱۳۴۹

شاکار: رافه‌ی (رساله فی علوم الحدیث) ی ناسری سوبحانی . فارسی

رساله فی علوم الحدیث . شرح

واکاوی مبانی حدیث شناسی: تحلیلی بر رساله فی علوم الحدیث استاد ناصر سبحانی/ مولف

حسین محمد غریب؛ مترجم کیومرث یوسفی.

هران: نشر احسان، ۱۳۹۶. ۲۴۲ ص.

ش ۶-۳۲۱-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

موضوع: سبحانی، ناصر، ۱۳۳۰ - ۱۳۶۸. رساله فی علوم الحدیث- نقد و تفسیر؛ حدیث - نقد و

تذکره - بیت - له " رایه؛ موضوع: حدیث - علم الروایه

یوسف کیومرث ۱۳۵ - ، مترجم

سبحانی، ناصر، ۱۳۳۰ - ۱۳۶۸. رساله فی علوم الحدیث. شرح

رده بندی کتبر (۳۹). ۲۵ ۱۶/۵۰۴۷ س ۱۰۹ BP

رده بندی دیویی: ۲۱/۳۲

شماره کتابشناسی ملی ۶۴۳۱ ۶۸

تهران، خیابان ستلا، رویه‌ی دانش گاه تهران، پاساژ فروزنده، شماره ۴۰۶.

www.nashreh-san.com

تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴



## واکاوی مبانی حدیث شناسی

نویسنده: تحسین محمد غریب

ترجمه: کیومرث یوسفی

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: چاپ مهارت

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۶

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۳۲۱-۶

## فهرست

|    |                                              |
|----|----------------------------------------------|
| ۹  | ..... سخنی در پشتیبانی از دکتر و دین         |
| ۱۳ | ..... آیا کسی دعوت ما را می‌پذیرد؟! .....    |
| ۲۱ | ..... «از بخت شکر دارم و از روزگار هم» ..... |
| ۲۳ | ..... پیشگفتار .....                         |
| ۲۷ | ..... مقدمه شارح .....                       |
| ۴۱ | ..... مقدمه مؤلف .....                       |
| ۴۵ | ..... چرا حرکت از نقص به سوی کمال؟ .....     |
| ۵۷ | ..... چکیده مطالب پیشین .....                |
| ۶۰ | ..... و اما نیروی علم .....                  |
| ۶۶ | ..... یکم: «البصر»، و اما بصر چیست؟ .....    |
| ۶۸ | ..... دوم: قلب .....                         |
| ۶۸ | ..... جهان غیب .....                         |
| ۷۱ | ..... نیروی سوم: «سمع» .....                 |
| ۷۳ | ..... تئوری خلق .....                        |
| ۹۹ | ..... «ضار» چیست؟ .....                      |

|     |                                               |
|-----|-----------------------------------------------|
| ۱۱۳ | منزلة الحديث .....                            |
| ۱۱۳ | جایگاه حدیث از دیدگاه استاد ناصر سبحانی ..... |
| ۱۳۲ | ادای شهادت به چه معناست؟ .....                |
| ۱۳۷ | دلیل متواتر به چه معناست؟ .....               |
| ۱۴۱ | خلاصه و چکیده‌ی مطالب پیشین: .....            |
| ۱۴۵ | الكلام فی شروط الراوی .....                   |
| ۱۴۵ | شروط راوی .....                               |
| ۱۵۸ | الكلام فی العدالة .....                       |
| ۱۵۹ | گفتی در باب عدالت صحابه .....                 |
| ۱۸۵ | «الكلام فی الخطأ» .....                       |
| ۲۱۶ | «إكمال» .....                                 |
| ۲۲۹ | سخنی در باب متن حدیث .....                    |
| ۲۵۳ | تطبیق .....                                   |
| ۲۶۳ | التصویر (صنعه و اتخاذه): .....                |
| ۳۲۹ | خاتمه .....                                   |
| ۳۳۵ | نمایه .....                                   |

## پیشگفتار

کاری شیرین در از - بردن - بدهد و شکر  
با دوستانم در مرکز - زان - کار - ای زیادی انجام داده‌ایم. کارهایی که  
برایمان عزیز بوده و سرمایه - عم - خود را صرف آن‌ها کرده‌ایم و در این راه  
از منافع خاص خود نیز صرف‌نظر نمودیم. هدفی جز خدمت و دستیابی به  
رضایت خدا نداشته‌ایم.

تمام کارهایم برایم شیرین هستند، هم چون «نال» که اشعارش را  
فرزند خود می‌دانست، من نیز هر یک از کارهایم را بخاطر - از - بدن و فرزند  
خود می‌دانم. همه‌ی آن‌ها برایم عزیزند. ما در مؤسسه هوش - به قول  
مولانا - در اصل دکان شیرینی فروشی داریم و هرکسی شیرینی بخشد،  
در این بازار تحفه فروشی لازم نیست جایی دیگر برود، بلکه ایستی  
مستقیماً نزد ما بیاید! بسیاری اوقات کارهایی برای برادران و خواهران  
مؤسسه درست کرده‌ام، من بحث کرده‌ام و آن‌ها مستمع یا مکتوب کننده

---

۱. در این بازار عطاران مرو هر سو چو بیکاران      به دکان کسی بنشین که در دکان شکر دارد  
مولوی

آن بوده‌اند و با این کار خود، وظایف و مسئولیت‌هایی برای ایشان ایجاد کرده و بسیاری اوقات شرمنده ایشان هستم، هرچند احساس می‌کنم این کارها هم برای من و هم برای ایشان شیرین بوده‌اند. در واقع با انجام این کارها مشغول خوردن شیرینی بودیم، اما برای من هیچ‌یک از کارهایی که انجام داده‌ایم به‌اندازه این کار شیرین نبوده است. «شیرین‌تر از شکر». کاری که طی آن هم چون زنبور عسل بر گل شاهکار استاد ناصر سبحانی (رسالة فی علوم الحدیث) نشست و از شهد شیرین ایمان و معنویت و ایشان چسبیدیم.

این اثر اَوَّل کتاب علوم شرعی تدریس شده در مؤسسه بود. بدین منظور موضوع علوم (کتاب) و آن هم کتاب ناب استاد شهید را انتخاب کردیم که در اصل نامه‌ای متصل است خطاب به علمایی که در کشورهای حوزه خلیج فارس مشغول به ترویج دایرة المعارف سنّت پیامبر بودند، استاد نه‌تنها جان کلی علوم شرعی را در آن آورده و تمامی احتمالات این علوم را شناسانیده است، بلکه جهان‌بینی و قرآن‌شناسی خود را نیز در آن بیان نموده است.

شجاعت این «مُلا»ی کورد به حدّی است که در اظهار رأی جدید و نشان دادن نواقص و اشکالات آرای پیشینیان فصره سم‌زده و درنهایت مسئولیت‌پذیری، بدون ترس و واهمه، آنچه را حق دانست بر آن نموده و عنوان داشته است که در صورت پذیرش آرایش، باید دست اندرکاران این دایرة المعارف کار خود را چندین سال به تعویق بیندازند.

کتاب استاد سبحانی در عین این که به زبان عربی تألیف شده است، بسیار موجز هم می‌باشد، و به همین سبب برای این که خواننده‌ی ناآشنا به این زبان از گوهرهای گران‌بهای این گنجینه محروم نباشد، علاوه بر ترجمه‌ی آن، باید شرح مفصّلی هم بر آن نگاشته شود. ما در مؤسسه

هه‌ژان نه تنها این کتاب را موضوع درس علمی و معنوی خود قرار داده و از آن آموختیم و شاهد چشیدیم، بلکه آن را تحلیل هم نمودیم که حاصل کتاب پیش روست. سپاس خدای را که به گفته‌ی استاد اسماعیل باقی- مسئول تدوین و آماده‌سازی شاکار- شاه‌کاری پدید آمد، و به همین خاطر آن را شاه‌کار نامیدیم.

نکته آخر این‌که، هرچند شخصاً حضوری خدمت مرحوم استاد نرسید، اما ما شکر خدا آن اندازه آثار استاد را مطالعه و بررسی کرده‌ام تا بتوانم شرحی بر چنین کتاب مهمی ارائه دهم. خدای را بسیار شاکرم که چنین استاد را به دست ما عطا فرمود تا کوزه‌ی خود را از دریای دانش و معرفت ایشان پُر کنیم. هم‌گونه که در کتاب (دواینه‌کان)<sup>۱</sup> گفته‌ام، ایشان را یکی از آخرین بزرگانی اسلامی می‌دانم که بیش‌ترین بهره را از آثارشان برده و آن‌قدر با ارزش و زیاده است که شایسته آن است عمر خود را صرف تبیین و ارائه آرای ایشان کنیم. استاد را نیز انسان متفکری بدانم که آرای ایشان شایسته تفکر و اندیشیدن باشند و اگر نظر و دیدگاهی درباره‌ی آن‌ها داشته باشم با شجاعت آن‌ها را بیان کنم. برگزاری کنفرانس علمی درباره‌ی اندیشه‌های ایشان نیز به همین مناسبت بود. هرچند به دلیل تفاوت عصر و دوره و نیز ساختار فکری، با برخی از آرای استاد موافق

۱. دواینه‌کان، کتابی به قلم ته‌حسین حه‌مه غریب، ۲۰۰۷ میلادی، بررسی افکار و اندیشه‌های سعید نورسی، احمد مفتی‌زاده و ناصر سبحانی، که بخش‌های مربوط به استاد نورسی و استاد سبحانی به همین قلم به فارسی برگردانده شده و به امید خدا در آینده بر دستان و چشمان خوانندگان بوسه خواهد زد. مترجم

۲. کنفرانس علمی استاد شهید ناصر سبحانی رحمه‌الله با مدیریت انجمن هه‌ژان، در روزهای ۲۸ و ۲۹ فروردین‌ماه ۹۴ در اقلیم کوردستان و در شهر سلیمانیه برگزار شد. در این کنفرانس آراء و اندیشه‌های استاد سبحانی در زمینه‌های تفسیر، فقه، تزکیه، جهاد، زن، سیستم سیاسی، انسان‌شناسی، سنت و... مورد بررسی قرار گرفت. مترجم

نیستم، اما شایان ذکر است در این شرح تلاش نموده‌ام بر آرای استاد تأکید نمایم نه آرای خود.

خواننده باید متوجه باشد که این شرح، درس‌گفتار بوده و بعدها توسط گروهی انسان ایثارگر به ویژه استاد عزیز استاد اسماعیل که در مکتوب نمودن فایل‌های صوتی بسیار رنج و زحمت کشید - خداوند به ایشان پاداش خیر عطا فرماید - ثبت و به زبان نوشتاری درآمده است.

سپاس از تمامی اشخاصی که در جلسات شرح و خوانش کتاب حضور داشتند و به افراد دیگری که در آماده نمودن این کتاب نقشی ایفا نموده‌اند. سپاس از خواننده گرامی که در این کلاس درس آسمانی شرکت کرده است. این در را یکی از انتخابات مرکز هه ژان در دنیا می‌دانم و امیدوارم در قیامت نیز جزو اعمال صالحه محسوب شود.

تحسین محمد غریب

۲۰۱۵/۶/۲۸

سلیمانیه، مرکز هه ژان